

Sawicki, Kazimierz

"50 let sowietskoy gieodezii i kartografii", pod red. A. N. Baranowa, M. K. Kudriawcewa, Moskwa 1967 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/2, 397-398

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i nie zawsze interesujących. Książka zawiera jednak wiele ciekawych informacji, może być zatem traktowana jako wartościowy przyczynek do badań nad życiem i działalnością wielkiego uczonego.

Stefan Zamecki

50 let sowietskoj gieodiezii i kartografii. Pod redakcją A. N. Baranowa i M. K. Kudriawcewa. Izdatielstwo „Niedra”, Moskwa 1967, ss. 447, ilustr. w tekście 13, wkłęk 16.

Wydawnictwo okolicznościowe poświęcone *Półwieczu radzieckiej geodezji i kartografii* jest pracą zbiorową zawierającą 26 artykułów, napisanych przez 43 autorów. Ze względu na tak znaczną liczbę różnorodnych opracowań recenzja ograniczyć się musi do ogólnej charakterystyki pracy oraz do nieco obszerniejszego zasygnalizowania niektórych z poruszonych w niej zagadnień.

Całość wydawnictwa można podzielić na siedem działów:

W pierwszych 4 artykułach omówiono w ogólnych zarysach rozwój radzieckich nauk geodezyjnych i kartograficznych, przebieg praktycznej realizacji podstawowych prac w tych dziedzinach, a także rolę geodetów podczas walk w pierwszych latach po Rewolucji Październikowej i w czasach drugiej wojny światowej. Ta wstępna część jest jakby próbą całościowej syntezy rozwoju różnorodnych prac geodezyjnych i kartograficznych w ZSRR.

Następny dział poświęcono pracom geodezyjnym przy budownictwie lądowym i wodnym oraz przebudowie ustroju rolnego. W 4 artykułach uwidoczniło na wielu przykładach wybitną rolę geodetów w pracach realizacyjnych. Jako tło zagadnień geodezyjnych uwidoczniło się przy tym imponujący rozwój w Związku Radzieckim różnych wielkich robót inżynierskich.

Dział trzeci obejmuje w 2 artykułach zastosowanie pomiarów fotogrametrycznych naziemnych i lotniczych, do różnorodnych potrzeb naukowych i gospodarczych, a także metody pomiarowe stosowane przy obserwacji sztucznych satelitów Ziemi oraz zdjęcia fotograficzne Księżyca, dokonywane przez kosmonautów lub automatycznie przez satelity. Wydaje się, że ten ostatni dział pomiarów (który można by nazwać kosmometrią) stanie się już wkrótce odrębną dyscypliną techniczną, zawierającą także metody pomiarów, które będą zastosowane przez kosmonautów bezpośrednio na Księżycu (lunometria).

Najobszerniej został potraktowany dział obrazujący rozwój prac kartograficznych, doskonale ilustrowany wycinkami map wielobarwnych, efektownie reprodukowanych na papierze kredowym. W 9 artykułach omówiono tu sposoby przedstawienia na mapach i w atlasach wyników różnego rodzaju badań i osiągnięć w dziedzinach: geografii, geologii, gospodarki narodowej, kultury, historii, a także opisano różnorodne techniczne metody reprodukcji map.

Rozwoju instrumentoznawstwa geodezyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem narzędzi stosowanych w fotogrametrii naziemnej i lotniczej, dotyczy 3 artykułów, w których omówiono również wynalazczość w tej dziedzinie konstruktorów radzieckich.

O wyższym kształceniu geodetów i kartografów cywilnych i wojskowych oraz o średnich szkołach geodezyjnych mówią 3 artykuły szóstego działu. W pierwszym z nich podano zarys historii pierwszej uczelni geodezyjnej w Rosji — Konstantynowskiego Instytutu Mierniczego w Moskwie (Konstantinowskiej Mieżewoj Institut), założonego w 1779 r. w postaci szkoły średniej i przekształconego w 1835 r. w uczelnię wyższą. Była to pierwsza cywilna wyższa szkoła geodezyjna w Europie z ośmioletnim programem nauczania.

Fragment tego szkicu historycznego, poświęcony pierwszym latom bieżącego

stulecia, nasunął pewne uwagi. Przy wymienianiu bowiem nazwisk profesorów z tego okresu, wśród których światową sławę zyskał geodeta Fiedoti Krasowski, niesłusznie pominięto co najmniej jeszcze trzy nazwiska: Dawida Gołownina, autora prac z dziedziny budowy portów i chłodni oraz doskonałego podręcznika geometrii wykresłnej, którą *con amore* wykladał w Instytucie, twórcy pierwszej w Rosji katedry łowiectwa (w Akademii Rolniczej w Moskwie); Nikanora Kisłowa, autora podręczników teorii instrumentów optycznych i meteorologii; Iwana Germanowa, który napisał Historię pomiarów w Rosji. Były to bodajże pierwsze publikacje w rosyjskiej literaturze geodezyjnej, obszernie traktujące całość wymienionych zagadnień. Poza tym nie wspomniano w artykule o bardzo ciekawym eksperymencie kształcenia młodych pracowników naukowych, absolwentów Instytutu, w zakresie przedmiotów niegeodezyjnych: leśnictwa, budownictwa, prawoznawstwa itp. Otrzymawszy odpowiednie stypendia, pracownicy ci kształcili się dodatkowo w innych uczelniach akademickich, po których ukończeniu byli przydzielani do odpowiednich katedr Instytutu¹.

Dział ostatni wydawnictwa zawiera wykaz ważniejszych pozycji (zwartych i w periodykach) radzieckiej literatury geodezyjnej, wybranych spośród przeszło 10 tys. pozycji, które składają się na literaturę².

Znaczna większość artykułów *Półwiecza radzieckiej geodezji i kartografii* ma charakter niejako sprawozdawczy: dominantą jest tu faktografia, brak natomiast przeważnie syntetycznego ujęcia poszczególnych zagadnień. Całość jednak daje dość wyczerpujący obraz naukowego rozwoju geodezji radzieckiej i jej wielkich osiągnięć praktycznych, stanowiąc cenny materiał dla historyków nauk technicznych i techniki.

Wypada tu jeszcze nadmienić o walorach edytorskich dzieła: otrzymało ono estetyczną obwolutę i płócienną okładkę, dobry papier (odpowiadający naszej klasie III), przyjemny krój czcionki, a poza tym — dwuszpaltową kolumnę, doskonale ułatwiającą czytanie.

Kazimierz Sawicki

Michał Cieśla, *Działalność naukowa i rola polityczna katedr filologicznych Politechniki Gdańskiej w latach 1925—1944*. Wydawnictwo Morskie (Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego w Gdańsku Nr 3), Gdańsk 1969, ss. 171.

Pracę Michała Cieśli o dziejach neofilologii na Politechnice Gdańskiej należy powitać jako publikację niecodzienną, bardzo to bowiem rzadki po wojnie wypadek, aby germanista, historyk literatury, zapuszczał się na tereny naukoznawstwa. Że jednak autor jest w tej dziedzinie znawcą kompetentnym, o tym świadczą jego dotychczasowe długoletnie badania i ogłoszone wyniki tych dociekań. Zainteresowania naukowe Cieśli koncentrują się bowiem od samego początku jego działalności wokół problemów piśmiennictwa niemieckiego wieków XVII—XIX, ze szczególnym uwzględnieniem niemiecko-słowiańskich, w tym głównie niemiecko-polskich powiązań kulturalnych i literackich, oraz dziejów neofilologii w Polsce i historii nauczania języków obcych w naszym kraju.

Poświęcił więc szereg studiów Marcinowi Opitzowi, wybitnemu niemieckiemu

¹ W okresie studiów autora recenzji w Konstantynowskim Instytucie, tj. w latach 1910—1916, pracowało w nim już kilku tak wykształconych specjalistów dyscyplin uzupełniających.

² W wykazie tym na s. 442 w przypisie 2 podano błędnie, jako Lizunow, nazwisko Siergieja Lizgunowa, jednego z wybitniejszych uczniów F. Krasowskiego i N. Kisłowa.